

Crugska gården i Arboga

Geotekniska provborrningar i gårdsmiljö

Arkeologisk antikvarisk kontroll

Fornlämning Arboga 34:1
Fältskären 2
Arboga stadsförsamling
Västmanlands Län
Västmanland

Ulf Alström

Innehåll

Sammanfattning.....	1
Undersökningens syfte	2
Undersökningens resultat.....	3
¹⁴ C datering från borrhålsplats 2.....	4
Referenser	6
Kart- och arkivmaterial	6
Otryckta källor	6
Litteratur	6
Tekniska och administrativa uppgifter.....	6
Kartfigur.....	7

Utgivning och distribution:
Stiftelsen Kulturmiljövård
Stora gatan 41, 722 12 Västerås
Tel: 021-80 62 80
Fax: 021-14 52 20
E-post: info@kmmmd.se

© Stiftelsen Kulturmiljövård 2012

Kartor ur allmänt kartmaterial © Lantmäteriet. Ärende nr MS2012/02954.

ISBN: 978-91-7453-180-0

Västerås 2012.

Sammanfattning

I samband med en geoteknisk undersökning i kvarteret Fältskären, Arboga har Stiftelsen Kulturmiljövård utfört en arkeologisk antikvarisk kontroll. Den antikvariska kontrollen följde arbetet där tre undersökningsgropar och fyra borrhål ingick. Den sammanlagda undersökta ytan uppskattas till cirka 2 m².

Ett ¹⁴C prov visar att området utnyttjats från 1400-talets första hälft då någon form av odling troligen skett på platsen. Kulturlagret visar inga spår av att tomten skulle vara bebyggd under den här tiden.

Inledning

På grund av sättningsskador på Crugska gården har en geoteknisk undersökning genomförts. I samband med provborringar med skruvborr har en arkeologisk antikvarisk kontroll utförts av Stiftelsen Kulturmiljövård.

Arbetet genomfördes 7 och 8 maj 2012 efter beslut av Länsstyrelsen i Västmanlands län 2012-03-30. Uppdragsgivare var Länsstyrelsen i Västmanlands län.

Crugska gården byggnadsminnesförklarades 1986 (www.lansstyrelsen.se). Gården byggdes efter branden 1650 men hette då Feltens gård och ägdes av Per Brahe d.y. Sitt nuvarande namn har gården fått efter Carl Wilhem Crug som drev färgeri på gården under senare delen av 1800-talet (www.torkelssonconsulting.com).

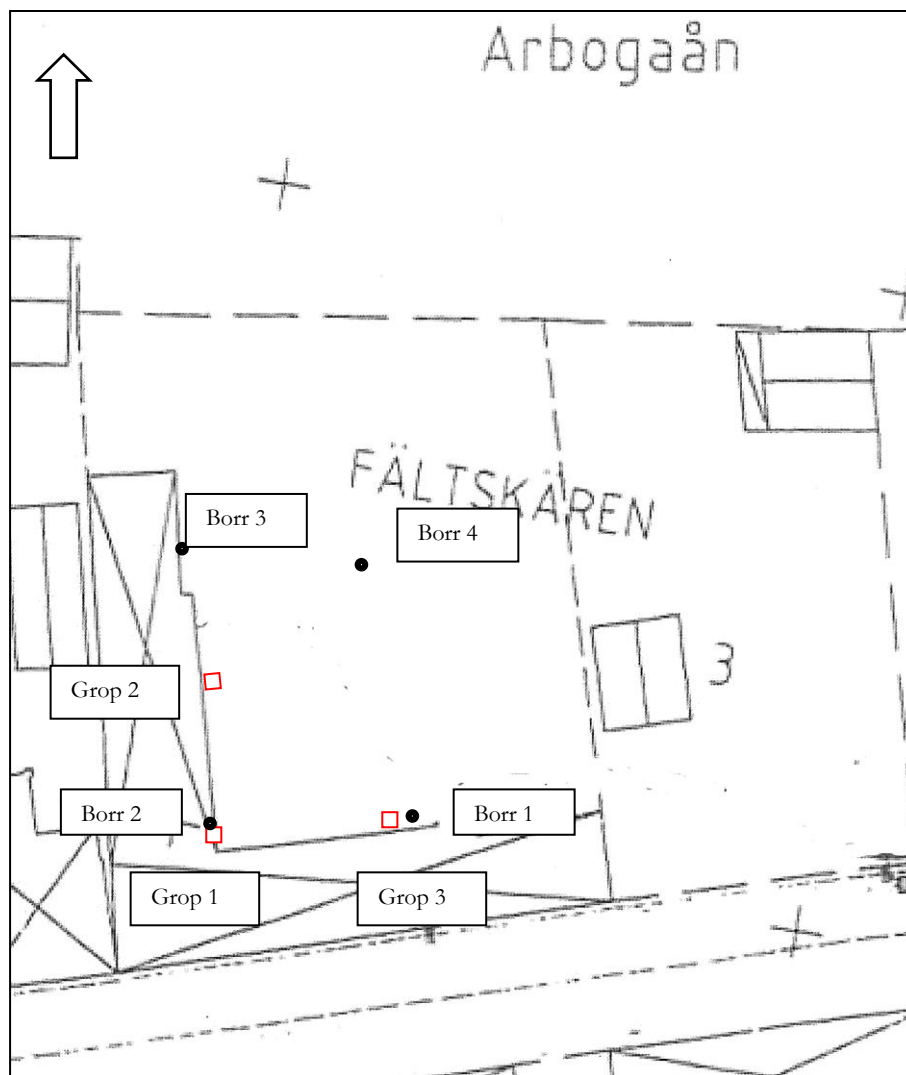

Figur 1. Krugska gården där geoteknisk borring utfördes våren 2012. (Foto från öster U. Alström.)

Undersökningens syfte

Syftet med den antikvariska kontrollen var att ta fram ytterligare kunskapsunderlag vad gäller kulturlagens tjocklek i kvarteret. Sedan tidigare är det känt att kulturlager med datering från medeltid till 1600-talet har påträffats i området.

Utifrån förutsättningarna för arbetsföretaget och fornlämningens kunskapspotential gjordes bedömningen att en låg ambitionsnivå är tillräcklig vad gäller åtgärder i fält

Figur 2. Grop 1–3 är markerade med röda fyrkanter. Borrplatserna 1–4 är markerade med svarta punkter. (Karta Arboga kommun. Skala 1:400.)

Undersökningsresultat

Den geotekniska undersökningen stod under antikvarisk kontroll vid tre gropar och fyra borrplatser.

Grop 1

Grop 1 var cirka 0,5 meter i diameter och 0,7 m djup. Gropen grävdes i direkt anslutning till en vägg varför jordlagren var omgrävda. Ingen stratigrafi kunde således dokumenteras

Grop 2

Grop 2 grävdes intill en utvändig stentrappa vid västra väggen. Gropen var 0,4 m i diameter och 0,5 m djup. Lagren bestod av omrörd jord och påförd lera. Leran kan ha lagts dit i syfte att stabilisera grunden för trappstenarna.

Grop 3

Grop 3 grävdes tätt intill den södra väggen. Det grävda materialet karaktäriseras som jordigt kulturlager. På 0,7 m djup kom ren lera.

Borrplats 1

Under ett sentida 0,4 m tjockt lager, med bl.a. kullersten, kom ett homogent 0,7 m tjockt brunt lerigt och fuktigt lager utan stratigrafi. Lagret innehöll inget som kan härledas till någon bebyggelse.

Borrplats 2

Borrplats 2 togs upp i grop 1 som grävdes till 0,7 m djup. Ytterligare 0,3 m kulturlager påträffades i skruvborren innan lera vidtog. Lagret bestod av ett brunt fuktigt kulturlager med inslag av naturliga trärester. Inte heller i detta borrhov påträffades några rester som antydde någon bebyggelse. En kvist insamlades för ^{14}C -datering av kulturlagret som låg direkt på den rena leran.

Borrplats 3

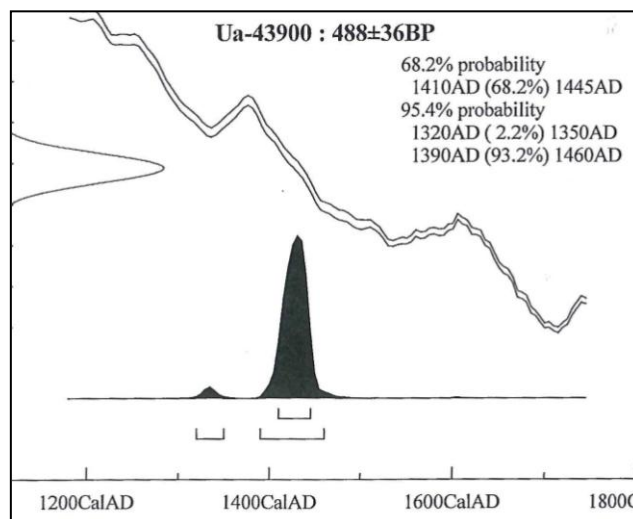
Borrplats 3 togs upp intill den östra väggen varför lagren var omrörda. Ursprunglig marknivå i form av lera kom på 1 m djup.

Borrplats 4

Den geotekniska undersökningen drog ut på tiden varför inga arkeologiska iakttagelser gjordes vid borrhov 4.

^{14}C datering från borrhov 2

I brist på annat organiskt material, t.ex. ben, insamlades en liten kvist från borrhov 2 för en datering av det äldsta kulturlagret vid Crugska gården.

Figur 3. ^{14}C -dateringen visar att kulturlagret som låg strax ovan den rena leran troligen avsattes under 1400-talets första hälft (Possnert 2012).

Kvistens ålder berättar att marken under Crugska gården utnyttjats under 1400-talet. De kulturlager som påträffades i aktuella mycket begränsade yta visar inte på någon byggnadsaktivitet. Här påträffades t.ex. inte träflis som annars är vanligt förekommande på bebyggda tomter. Vid en undersökning 2006, i samband med en fjärrvärmeanslutning till Crugska gården, antydde lagren i schaktet att tomten kan ha bestått av en öppen yta (Alström 2006).

De båda arkeologiska insatserna 2006 och 2012 antyder att tomten kan ha varit öppen och använts för odling (?) under 1400-talet. Några säkra bebyggelsesår som kan dateras till före Crugska gårdens tillblivelse på 1700-talet (Oldèn 2001) har hitintills inte påträffats i kvarteret Fältskären

Referenser

Kart- och arkivmaterial

Schaktplan. Grundkarta Arboga kommun. Skala 1:400.

Internetbaserade källor

Byggnadsminnen. www.lansstyrelsen.se

Crugska gården. <http://torkelssonconsulting.com>

Otryckta källor

Possnert, G., 2012. Resultat av ¹⁴C datering av kvist från Arboga. Ångström-laboratoriet. Uppsala universitet.

Litteratur

Alström, U., 2006. Fjärrvärmeanslutningar i Arboga. Kulturmiljövård Mälardalen Rapport 2006:57. Västerås.

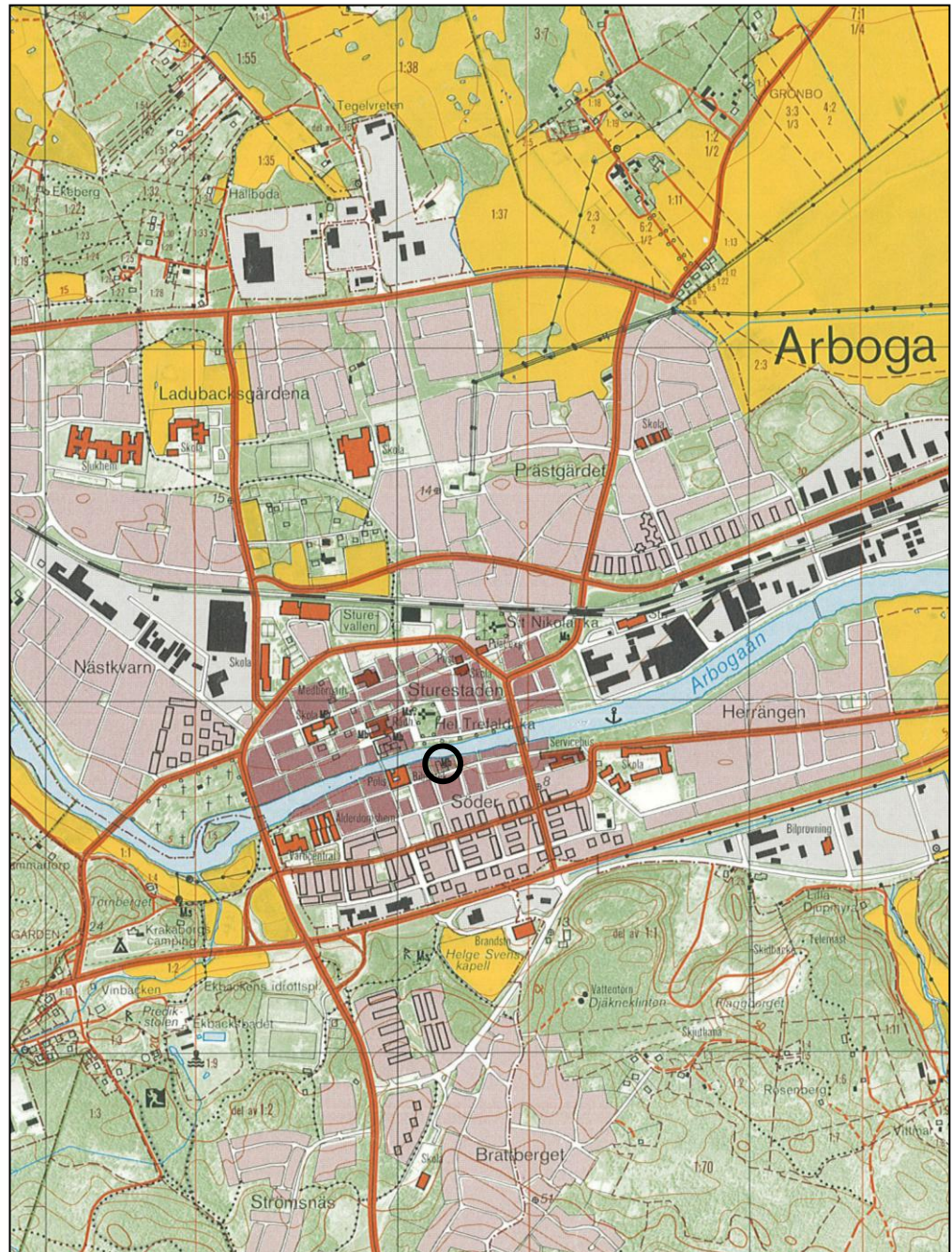
Oldèn, G., 2001. Arboga Stadskärna. Bebyggelsehistoria och Byggnadsordning. Red. Per Granlund. Utg. av Arboga kommun.

Tekniska och administrativa uppgifter

KM projekt nr:	KM 12035
Länsstyrelsen dnr, beslutsdatum:	431-1289-2012, 2012-03-30
Undersökningsperiod:	7, 8 maj 2012
Exploateringsyta:	Cirka 2 m ²
Personal:	Ulf Alström
Belägenhet:	Crugska gården, kv. Fältskären, Arboga stadsförsamling, Västmanlands län, Västmanland
Ekonomisk karta:	Arboga 10G:60
Koordinatsystem:	SWEREF 99 TM
Koordinater:	X 6584107 X 547852
Inmättningsmetod:	Manuell
Dokumentationshandlingar:	Förvaras på VIM
Fynd:	Inga fynd påträffades

Kartfigur

Kartor ur allmänt kartmaterial © Lantmäteriet Gävle. Ärende nr MS2012/02954.

Figur 4. Undersökningsplatsens läge markerat med en ring. Utdrag ur ekonomiska kartan. Skala 1:20 000.

